

Опись Львівського замку р. 1495.

Подав М. Грушевський.

Межи описями королівщин руських варшавського архиву скарбу коронного (Казенної Палати) особливу увагу притягають до себе своєю давниною кілька інвентарів з кінця XV і початку XVI в. (див. замітку в Записках т. VI). Тож не чекаючи видання збірника сих описей, що станеться десь за кілька років, наміривсь я деякі з описей сих наперед друком оголосити. Минулого року подав я інвентарі подільських замків з р. 1494 (Записки т. VII), тепер подаю інвентар львівський з р. 1495.

Він перехований в відділі LVI т. зв. Архива Старопольського, літера L. 1 кн. I; є се зшиток з восьми карток в аркуш вздовж перегнутий (дудка), широкий, видертий з своєї попередньої оправы й оправлений разом з иньшими описями львівськими (як і взагалі інвентарі сього відділа); писаний старанно, письмом кінця XV поч. XVI в., з тогочасними дописками й поправками иньшим атраментом; як видно з тексту, реєстри мають все таки якийсь фрагментарний характер: бракує закінчення в описях Верхнього й Нижнього замку, одначе се не брак рукописи, бо сі місця припадають на кінці не карток, але сторін (не паристих). Загальнішого титулу бракує, рукою новішою написано на горі „А. 1495“, а до слів: *in castro Superiori* приписано: *Leopoliensi*: се, правдоподобно, приписки, зроблені архивистом при видеранню сїєї описи з давнішої оправы, де дата могла стояти де инде (на горі означено: *z księgi N⁶³⁷*, давнішої нумерації).

Дата ся може бути прийнята з повним довірем: окрім здогаду, що архивист знайшов її готову, бо ледви чи став би викомбіновувати, і сучасного письма рукописи, за належність описи тому часу свідчить імя підстарости Швартовского, що в ній приходить: в актах львівських сей підстароста виступає від р. 1492 і далі, але з перер-

вами: в р. 1496—7 виступає якийсь час Станіслав de Morawusza, 1497 — Ян de Wyrzbiecza¹). Подібні інвентарі звичайно укладали ся при переміні адміністрації — старост; в 90-х рр. старости львівські кілька раз перемінились: Спитко з Ярослава (до 1493 р.), Ота з Ходча (1493), Андрій de Olesznysza (згад. під 1496), Миколай Тенчинський (1497)²): можна думати, що інвентар наш був списаний при вступі на уряд того Андрія Олесницького. На останку, що ми маємо інвентар дійсно Львівського замку, се зовсім ясно з тексту.

В порівнянню з деякими иньшими інвентарями сей львівський не належить до більш цікавих. Він дуже короткий, не дає нам докладної описи фортифікацій місцевих, обмежуєть ся реєстром артилерії й запасу різного, не подає доходів замкових, розділу взагалі дуже цікавого, а говорячи про села, що належали до замку, також обмежуєть ся лише реєстрованням знайденого в фільварках замкових, не подаючи ані реєстрів людности ані їх податків; побутових подробиць взагалі не багато. Все се що до наукової вартости ставить львівський інвентар значно низше від нпр. подільських; за всім тим одначе й сей інвентар вартість має безперечну.

Інвентар списаний підчас страшних нападів Татар, а по при них — Турків та Волохів на землі руські, перед волоським походом Яна Ольбрахта. Хоч головно терпіло від тих нападів Поділе, але й Галичина не була від них забезпечена; коли 1498 р. (в маю) Стефан Молдавський пустив ся помстити ся над Польщею за її похід, він пройшов до Вислоки, зруйновавши Перемишль, Ярослав, Радимно й ин. Львів, „місто претверде“, обложив він та пробував взяти, але не міг і лише передмістя попалив. За Волохами в липні прийшли в Галичину Татари й свобідно погосподаривши, вернули ся без перешкоди, а в падолистї 70 тис. Турків поруйновали полудневу Галичину — Галич, Жидачів, Дрогобич, Самбір, знову без жадної перешкоди, аж глибокий сніг примусив їх вернутись. Північну Галичину навідали Татари двічі 1500 р., поруйновавши околиці Белза, Туробина, Лежайська; староста львівський Петро Мишковський стояв з значним військом на границях, але панїка була так велика, що напасти на Татар він не відваживсь. Агенти московські, доносячи про спалені Татарами міста, вичисляють і Львів, та тут знову треба розуміти, очевидно, передмістя львівські³).

¹) Akty grodzkie i ziemskie t. XV, index, sub. voce: Leopoldis — vicecapitaneus.

²) Ibidem, sub voce Leopoldis — capitaneus.

³) Ваповський (вид. Краків. Академії) с. 33, 35, 37—8, Зубрицького Kronika miasta Lwowa р. 127—8, Сборникъ истор. общ. т. XLI с. 360, 469—70.

Інвентар 1495 р. дає нам знати, як була приготована *urbs munitissima* для прийняття ворогів. Вигляд не дуже втішний: на Високім замку стояло яких 5—6 гармат різного рода, п'ять гаківниць і 14 ручниць; крім того було вивезено на замок Глинянського зі Львова дві гармати, гаковницю й дев'ять фуклерів. Поруч з ними уживалися ще луки: значне число їх нашлося на Львівськім замку, правда — все старі або поцсовані, і наготовано було наново чималий запас стріл. На Нижнім замку, що був резиденцією старости і містився в фортифікаціях міських (на теперішній площі *Castrum*) ані артилерії, ані зброї взагалі інвентар не згадує, лише запаси харчу та різних річей до уживання господарського. Такі-ж запаси зложені були й на Високім замку; харч доволі різномірний: окрім звичайного запасу хліба й овочів, мед, сало, смалець, масло, сир, риба сушена, мак, конопляне сім'я, сушені черешні etc. Як недбало переховувався сей запас, доводить, що одна комора на Високім замку була заложена коломийським запасом, „але зрахувати його не можна було за давності й смердючого запаху“, а в чотирох засіках мука так злеглася, що не можна було міряти.

З поміж різних інструментів і річей побутових варто зауважити деякі приряди до кари: так на Високім замку знаходимо „дві куни з ланцюхами, для заковування в них людей“, на Нижнім: „два залізних інструмента для заковування (*vinculacione*) в'язнів (*captivorum*). В додаток до сього наведу аналогічне місце з однієї пізнішої описи Львівського замку (1537 р.), де знаходимо: *kuu czo chłopi sadzą zeliązny 1, pąto na chłopy zeliązni 1, syna zelazna dloga 1, rucznicze czo chłopi sadzacz 2¹*).

На Високім замку згадується капличка, доволі убога: чаша була цинова, крім орнат та паперового міссала нічого не згадується.

По описи замку йдуть інвентарі замкових фільварків, всього 4; тут можна занотувати випадково зазначені сліди побуту вояків замкових: в Скнилові на фільварку сї вояки забрали більш як сто каплунів і сорок качок, а на селі тамже вони „забрали у селян всіх курей і гусок, нічого не лишивши“; подібне спустошення вчинили вони й на фільварку велепольськім. Апетит їх однак не обмежався птицею домашньою, бо в тімже Скнилові згадується два стожки пшениці якогось королівського підданого із Слонки, „що за для страху перед вояками свій хліб сюди привіз“.

¹) Архив Скарбу, відділ IX кн. N 5 f. 8.

При описи фільварку в Новім Селі згадуєть ся де що про господарство замкове: підстароста роздавав „пішним“ селянам волів для роботи, і ті потім „мали вернути сю худобу або заплатити по такєї“; роздавало ся й насінне для посіву.

На останку занотуємо знову згадку про отумерщину (*morticinium*): в Перегніві по двох селянах прийшло на замок двадцять один стіжок хліба і трое коней.

У Львові, 10(22)/IV 96.

In primis que in **castro Superiori**¹⁾ inventa sunt, vt bombarde, siue pixides, vna huffnyeza cum signo Odrowasch, et altera que nucupatur polhuffnyeze.

In basta autem apud primam valuum hec habentur cum signo Lelywa. Tercia pars tharasznyeza cum signo Lelywa — hec in Superiori castro. Quarta habetur super turri eiusdem castri, que est poltharasznyeze etiam cum signo Lelywa.

Hakownycz in numero quinque: due ferree et tres enee.

Sex staplow ferrei pro preparacione hakownycz.

Rucznyz quatuordecem, omnes ferree.

Triginta et novem vasa puluerum nouorum, alias missilium, preparatum et XV vasa pulueris non preparati pulueris, wlgariter nye-podzalanego.

Saletre medium vas.

Sulfuris in tribus vasis existimacione quasi lapides decim. Aliud sulfur contritum et contonsum, eciam extimacione decem lapides.

Plumbi puri una porcio, extimacione duorum lapidum.

Kulky plumbee tam pro tharasznyeze, quam eciam pro hakownycz et rucznyeze, de preparatis habentur due urne plene, et lapidearum kulkarum maioris quantitatis sunt octo capecie numerate.

Lucibulariorum sunt sex — kaganczow.

Balistarum destructarum, alias zaskodnych, sunt sexaginta quinque et castrenses baliste antique in numero septem.

Sex vasa telorum alias szypoff osszadzonych.

Item aliorum telorum sunt aliquot capecie, absque vasis posite, eciam osszadzonych, nouiter reparate.

Item brzechwy — iste non sunt numerate, quorum est copia existimacione mille et vltra capeciaram.

Loricarum inveteratarum sunt octo et oboyczkow XXII.

Galearum veteris posicionis, alias scholowkow, viginti sex.

Antiquorum autem armorum numerabilis disposicionis sunt porciones quindecim.

Item sunt quedam instrumenta artificum balistariorum porciones quinque.

Item de pice est una magna porcio quasi duorum lapidum.

Item tres kolowrothy pro trahendis balistis.

Item in habitaculo, vbi pulueres preparantur, sunt dwye stampye cum quatuor stampory et vna rota magna, ad hec preparata. Eciam et tres alui pro eisdem pulueribus purgandis.

Item vas vnum pro emundacione loricarum factum.

Item in caminata maiori, ubi est capella, ubi totus apparatus missalis habetur, videlicet calix stanneus, ornatus, alba, humerale, cingulus, manipulare cum missali antiquo papireo.

In eodem habitaculo habentur quatuor haste antique, kopynycze et tres galee antique.

Item unum ferrum magnum, quod vocatur czop ad kyerad.

Item vna longa et magna cathena putealis, alias lanczuch, cum duabus vrceis cum ferro preparatis.

Tres bulge puteales, sed inveterate.

Novem corde, alias lyny, sex magne et tres parwe.

Item in eadem caminata sunt lardinum perne centum cum medio. Item post conscripcionem lardinum recepte sunt ad expensas due perne et tertia incepta.

Arwinarum polente sunt centum cum quatuordecim.

Frixate arvine, alias smalczu, sunt viginti sex olle, tamen quedam non sunt plene.

De sepo sunt lapides triginta duo; item post conscripcionem pro luminibus de sepo recepti sunt duo lapides per quinque septimanas.

De butiro septuaginta sex olle, omnes bene replete, et post conscripcionem de butiro due olle sunt recepte pro expensis per V septimanas.

Caseorum capecie centum et quinquaginta minus media, et iterum post conscripcionem recepte sunt due capecie.

Piscium siccorum sunt quinquaginta, et post conscripcionem quinque pisces sunt recepti.

Pultium ex ordeo medius truncus, alias polklody, et post conscripcionem una macza est recepta.

Milii truncus cum medio, et post conscripcionem unum chorum milii consumserunt.

Papaueris X trunci cum y $1\frac{1}{2}$ choro, et post conscriptionem medium chorum cosumserunt.

Cerasarum, alias czeresny, tres chori.

Pisi duo trunci cum medio.

Seminis canapi trunci octo, et post conscripcionem medium chorum consumpserunt.

Item spyza colomyyska, de eadem repleta est una stuba magna, sed propter vetustatem ipsius atque vaporem fetidum enumerari non potuit.

In celario caulium caulium (sic) novem kuffy et duo dolia, preter caules recentes, ex quibus adhuc possent repleri duo aut tria dolia.

De cepis triginta aut quadraginta trunci.

In superio promptuario, vbi farina reseruatur:

De farina sunt quatuor szasyeky profundi, existimacione mille aut plus truncorum farine compresse, que facili non potuit mensurari.

Item post conscripcionem per quinque septimanas propter expensum castrense de farina consumti sunt octo trunci farine antique et postmodum adducta est farina nova de molendinis decim novem trunci.

In alio promptuario, supra aliud celarium situato:

De farina seminata triticea quatuor sunt koritha magna et plene coagulata et vna magna fassa eciam plena, et ibidem de farina przekadek magnum et plenum et medium drays.

Salis duodecim fasse magne et plene cum medio dolio. Istud dolium medium pro salsandis carnibus porcinis totum exiuit.

De melle duo trunci cum medio et una maczã.

Octo boues castrenses.

Viginti octo owes, que sunt recepte Iudeo propter transgressionem thelonei, alias w przemycze, que occise sunt pro familia castrensi et ipsorum usu et que eciam tempore hyemis conservari non potuerunt.

Quatuor scrofe, que seruantur in castro propter suellos, et postmodum due sunt adducte.

Tres currus castrenses cum tribus securribus et vno ligone, cum lopatha ferrea.

Per quinque septimanas post adventum meum quatuor braxaciones cereuisie pro familia castrensi braxauerunt.

Molendinum castrense manuale.

In braxatorio: caldar, duo dolia, unus linter, alias koritho spuszczadlne, przykadek, duo srothffassy ceruissiales, syppen, septem vasa ceruissionalia, vnus linter cellarii, qui sub vasa supponitur braxacionis tempore.

In coquina: patella vna, scutelle lignee quinque et septem talaria.

Humulum-non est mensuratum, cuius copia magna habetur.

Ante portam castris superioris, alias Na przehradzy robora quercina multa iam precisa, pro edificio preparata.

Due boyya, alias kuny, cum suis catenis, pro vinculandis hominibus.

Item lignorum communium pro calefactione et coquina copia magna.

Scilindriorum duo millia ducenta et decem. Guniformum scilindriorum tria millia. Scilindria mille et ducenta.

Brasea duo magna triticea et tria parva castrensia, per tres truncos comparata.

Awene¹⁾

In **castello Inferiori**, in ciuitate Leopoliensi situato, et in promptuario maiori:

Quatuor vasa magna farine seminate.

Item eiusdem farine przykadek non plenum.

De piso duo trunci cum vno wyrthel.

Pultium ordeaceorum tres trunci cum polmyarek.

Scruti triginta sex trunci.

Triticum in braseatorio viginti trunci cum $1\frac{1}{2}$.

Siliginis sexaginta quatuor trunci cum $1\frac{1}{2}$.

Salis quinque vasa magna cum medio przekadek.

Papaueris vnus truncus.

Humuli in duplici loco estimacione XXX truncorum.

De cepis vnum magnum celarium plenum.

De rapis recentibus copia.

Vasa ceruisiaria vacua sedecim.

Unum magnum srothffasz pro conseruacione aque.

Duo czebry, duo lintera, duo cantari lignei, due kuffy.

Duo instrumenta ferrea pro vinculacione captivorum, alias wlgariter kygye.

Baliste destructe, alias zaskodne, decim nouem.

Cere vna magna porcio.

Viginti septem porciones secti et preparati lapidis, que pro reformatione fenestrarum excisa fuerunt.

Tres pecie tentorii rubei regalis a moldauiensi pallatino; eiusdem tentorii due sepes.

Aliud tentorium regale de sela alba cum sepe, eciam a pallatino moldauiensi. Eciam sunt alie porciones aut sepes tentorii, igne fulguris cremate.

¹⁾ Далі нема

Signorum regalium quatuor.

Scilindriorum triginta capecie et quinque.

Lignorum cum pino copia.

Lucibulare, alias lichtharz.

Sacci, in quibus frumenta ducuntur ad molendina, sunt in numero quatuordecim.

Brasea duo magna triticea et tria parwa castrensia, per tres truncos comparata.

Awene¹⁾.

Krznylow p[r]edium, miliare a castro distat.

In eodem predio in horeo de siligine acerwi decem septem cum modio et quarta pars allodii, que pars quarta incepta est trituri propter pecora. Eiusdemque siliginis triturate in predio et promptuali iam sunt tres trunci.

Ordei medium allodium et eiusdem ordei media pars acerwi.

Pisi vnus arthomus, sed grandine percussus.

Paganice vnus arthomus.

Feni vna stirtha in horeo et in campo tres.

Peccora cornuta quinquaginta et quatuor.

Scrofe communes triginta sex.

Vitullorum, alias czyelath, quadraginta duo.

Gallorum communium citra ducenti, tantum caponum sexaginta, nam stipendarii plus quam centum capones receperunt.

Ancarum quadraginta tantum, stipendarii vero quadraginta ex eis receperunt.

In eadem villa kmethonibus omnes gallos et ancas stipendarii receperunt, nihil relinquentes.

Styrtha et duo arthomi siliginis in eodem horeo prediali cuiusdam hominis regalis ex villa Szlonka, qui propter metum stipendiariorum predicta frumenta illuc introduxit.

Decime ecclesiastice duo arthomi.

De feno duo arthomi in hereditate ville Wroczow falcastratum in prato deserte aree, quod fenum ducitur pro necessitate prediali in Krznylow.

Avene quinque styrtthe et tres acerwi cum medio.

In villa **Wyelyepole** predium, distans tribus miliaribus a castro, in quo quidem predio siliginis sex arthomi cum medio.

Awene quatuor arthomi.

Pisi vnus arthomus.

¹⁾ Далі нема.

Peccorum in eodem predio nonaginta, in quorum numero quadraginta boues et duo habentur; eiam in eadem summa quatuor boues in transgressione thelonei recepti.

Tres eque erronee, alias bladne.

Porcorum maiorum sexaginta.

Minorum porcorum quadraginta.

Scrofarum communium centum cum medio.

Ancarum septuaginta quinque.

Gallorum communium centum cum medio.

Caponum tantum vndecim, quia ex eis stipendarii plus quam centum receperunt.

Molendinum ex villa Stradecz pertinet ad eundem predium, ex quo annuatim solvit triginta truncos farine.

In prato magno Przechodi feni XL-ginta et duo artomi.

Item in prato Thyczna anni preteriti et praesentis centum cum triginta arthomi minus vno et octo stirthe feni.

Item in villa Iacznysza stat vnus arthomus scruti, quod seminaturn est in Thyczna.

Molendinum in villa Slonka annuatim pro castro soluit XXX truncos farine.

In villa **Noue Syolo** predium, quatuor miliaria a castro distat, in quo predio siliginis acerwi octo cum medio.

Due styrthe iarzycze.

Tritici vna styrtha.

Awene duo acerwi et sex styrthe.

Pisi vnus acerws.

Ordei acerwi vnus arthomus et medium.

Scruti arthomulus parws.

Ancarum quinquaginta septem.

Gallorum communium ducenti.

Caponum plusquam centum.

Vacce tres.

Pavones quinque.

Ibidem in promptuario triturate awene, que hominibus accomodata erat ad seminandum, XXIII-or trunci.

Item accomodati tritici quatuor trunci cum medio.

Seminis canaparum vnus chorus.

Siliginis quindecim trunci.

Una scrofa, duo porci, porcelli, alias nazymath, quatuor, suelli quinque.

Item in eadem hereditate ville Nowe Syolo de feno tres arthomi, et aliud, quod non potuit perfici, stat in prato in cassulis bene ad decim currus.

In eodem predio regie maiestatis boues sunt in numero viginti, quos vicecapitaneus Swarhowsky dedit inter kmethones ad laborandum, qui restitui debent tempore suo aut iuxta taxam solui.

Sub ista villa est molendinum, quod iacet in hereditate Turzynka, annuatim solvit XXIII-^{or} truncos farine, et iam retentam farinam tenetur citra centum truncos.

Predium in villa **Myklaschow**, duo miliaria a castro distat:

De siligine undecim styrthe cum vno artomulo.

De tritico due styrthe et vnus arthomus.

Awene anni preteriti decim styrthe.

Anni praesentis quinque styrthe avene magne quantitatis.

De piso vna magna styrtha.

De ordeo vnus arthomulus.

De tritico triturato, quod dabatur hominibus in nouam restitutionem, viginti vnus truncus.

De semine canaparum medius truncus.

De feno in pratis lutosius quadraginta arthomi, in aliis pratis octo styrthe.

Antiqui feni due styrthe cum media.

Item in eodem predio invente sunt viginti vacce steriles, alias ialowycz, stacionales, per vicecapitaneum Szwartsowskj exacte.

Inveni peccorum domesticorum communium quinquaginta, in quo numero sunt tres boues laboriosi.

Item vitallorum (sic) adulatorum, alias ozymczath, viginti septem.

Ancarum quadraginta.

Pauonum nouem.

Gallorum sine numero.

Ibidem in Myklaschow Martinus thywn de consensu domini pallatini propriis impensis molendinum de novo construxit, quod successu temporis duodecim truncos farine annuatim solvere deberet.

Item in eodem predio inveni robora optima pinea, reposita pro edificio, centum cum sexaginta.

Predium, sub castro nouiter factum, in quo sunt due styrthe pisi et totidem feni et vnus arthomulus scruti.

Item ibidem piscarium, piscibus repletum.

Item in villa Thurzynka quinque magne styrthe et cum vno arthomo feni.

Item molendinum de villa Byelka dat ad castrum annuatim triginta sex truncos farine.

Oppidum cum fortalicio **Glyniany**,

In quo primo inveni armorum propugnancium, que ex Leopoli deducta sunt: vna huffnyeza, una tharasnyeza, vna hakownyeza, nouem foglary, prochownyecz viginti tres, rucznyecz XVII.

Duo foglary castri Glynyanensis.

Nouem prochownyecz eiusdem castri Glyniany.

Pulveres ad huffnycze vnum vas.

Pulveres ad tharasnycze vnum vas.

Pulveres ad rucznycze vnum vas.

Ad tharasnycze kulky quinquaginta.

Ad huffnycze kulky quinquaginta.

Ad ffoglary kulk ducenta cum septuaginta.

Ad rucznycze septem centa kulkarum.

Telorum due capecie ossadzonych.

Item tres rucznycze ferree fracte.

In promptuariis:

De semine lini unus truncus.

De semine canapi nouem trunci.

De semine papaueris quatuor trunci.

De sale trito communi lintera quinque cum vno dolio.

Butiri octo olle.

Caseorum quadraginta capecie minus duabus.

Pisi trituri duo trunci.

Vas milii et aliud pultium vas.

Lardinum viginti perne.

In predio frumentorum:

De tritico antiquo viginti sex styrthe.

De novo tritico viginti vna styrtha.

De siligine antiquo vna styrtha.

Siliginis nowe quinque styrthe

Awene antique eciam quinque styrthe.

Awene anni praesentis octo styrthe.

Pisi vnus arthomus.

Scruti vna styrtha.

Ordei vna styrtha et alia incepta est.

In eodem predio:

Viginti octo vacce lactantes.

Thauri trium annorum sunt vndecim.

Ozymkow nouem.

Vituli viginti octo.

Ances sexaginta.

Sues quinquaginta comunes.

Caponum et aliorum gallorum non est numerus.

Suppellectilia domus: Sex scutelle lignee. Octo tallaria lignea. Ligo vna. Gracza vna. Ffossoria duo. Tres thene et quinque multra. Dzeza. Securis.

In braxatorio: Duo dolia magna et unum parwm. Caldar. Vanna. Viginti vasa cum vno ceruisialia. Due thene, alias czebry. Unus tippus ferreus, alias kyy.

Morticinia: Item in villa Przegnyowo derelicta morticinia hominum Lowyn et Zankow, post obitum relinquerunt viginti arthomi cum vno frumentorum, tres equas.

